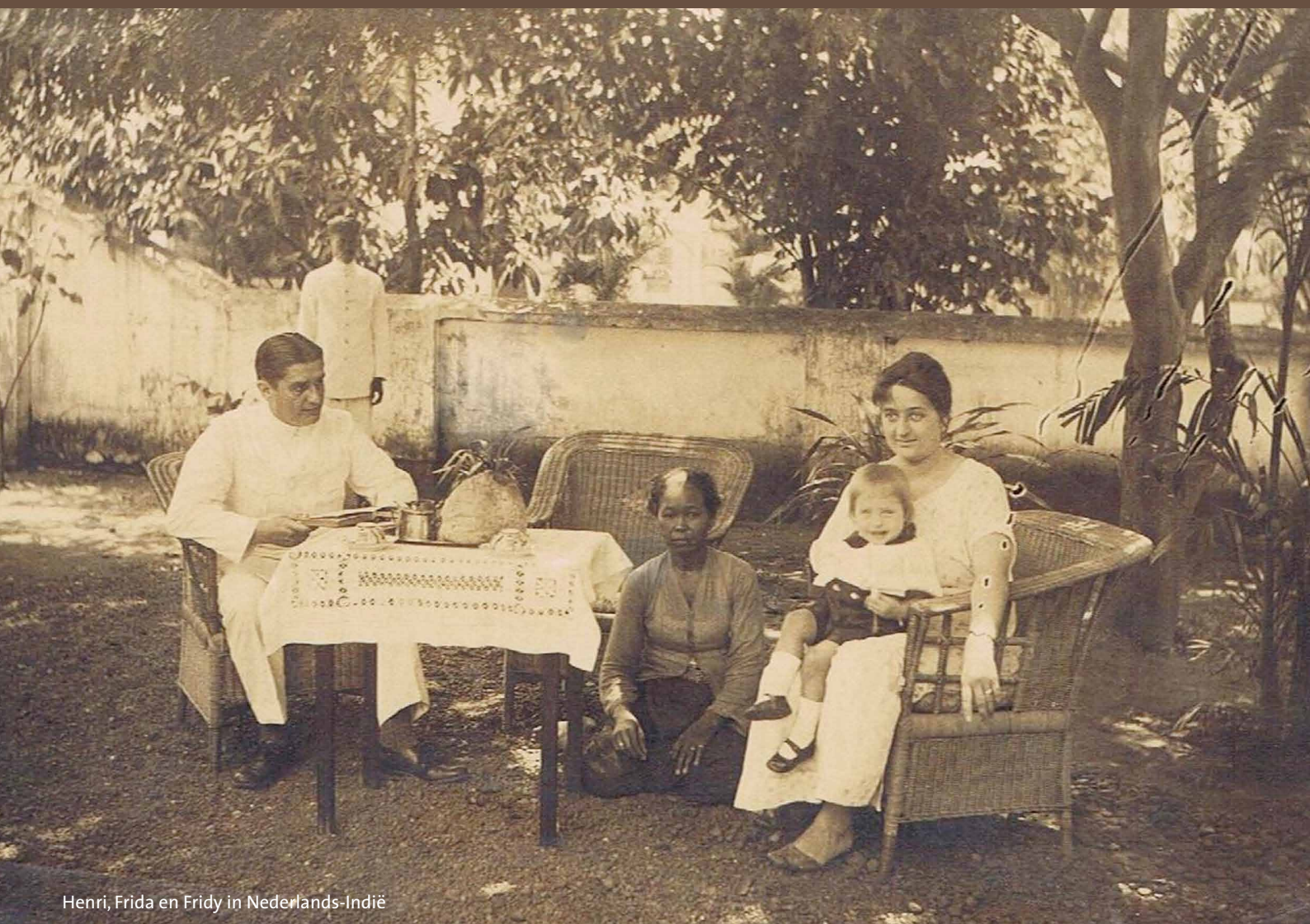

De Indische jaren van Henri van Wermeskerken

Schrijver tussen de sambalaristocraten

De schrijver Henri van Wermeskerken zit met zijn gezin in de tuin in Batavia. Onbekende foto's die onlangs boven water zijn gekomen. Het is rond 1917, het jaar dat hij zijn tweede Indische toneelstuk schrijft: *Suikerfreule*. Een jaar eerder schreef hij *Tropenadel*. Dit werd zowel in Amsterdam, als door amateurgezelschappen in Batavia en Soerabaja opgevoerd. *Suikerfreule* zou in 1935 in Amsterdam worden verfilmd.

DOOR HENRIETTE VAN WERMESKERKEN FOTO'S FAMILIEVERENIGING VAN WERMESKERKEN

Henri, Frida en Fridy in Nederlands-Indië

Tempo Doeloe

Henri van Wemeskerken

Sophie met haar zoons aan tafel

Henri, gekleed in wit tropenpak met scherpe vouwen in de broek, zit aan de tafel waar zojuist de thee is geserveerd. De theepot onder de theemuts, de zilveren suikerpot ernaast en de kopjes omgekeerd op hun schoteltje. De theetafel is gedekt met een gesteven opengewerkt tafelkleed. Henri heeft een boek in handen, maar kijkt naar zijn vrouw, Frida Haye (1888–1970), die met hun dochtertje Fridy op schoot aan de andere kant van de tafel zit. Frida is net zo smetteloos gekleed als haar man, in Europese kleding. Maar in kousen en schoenen had ze geen zin: ze draagt sloffen aan haar blote voeten. Het gezin zit in de schaduw van een boom. Kleine vlekjes zonlicht komen tussen de bladeren door. Dochter Fridy (1915–2009) is zo te zien een jaar of twee, drie. Haar lachende gezichtje is onscherp omdat ze niet zo lang stil kon zitten voor de fotograaf. Tussen Henri en Frida zit, op de grond, de baboe in sarong en kabaja. Op de achtergrond, bij de wit gekalkte tuinmuur, staat een bediende in wit pak, stram in de houding. Het koloni-

ale leven in Nederlands Indië, gevangen in een beeld.

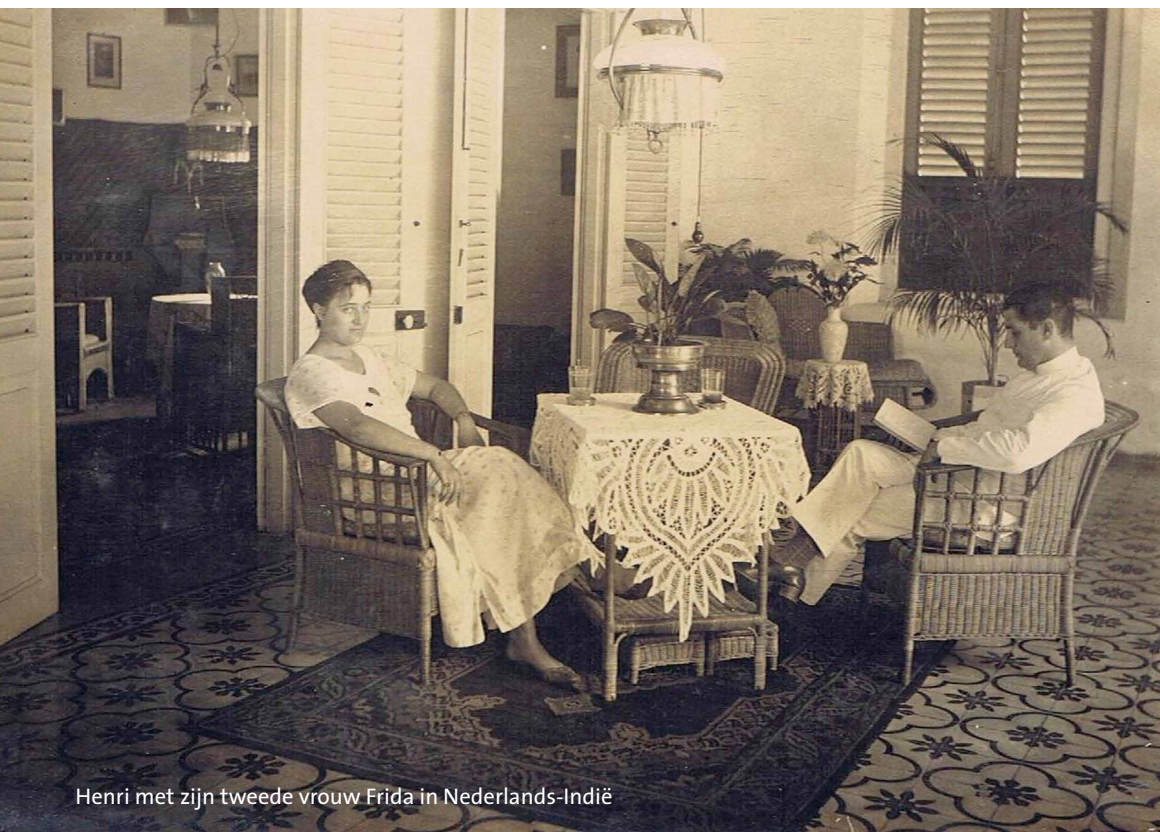
Journalistiek

Henri van Wemeskerken (1882–1937), schrijver en journalist, werd geboren in Kralingen bij Rotterdam en bracht zijn jeugd door in Krommenie en in het Gooi. Zijn moeder was de schrijfster Sophie van Wemeskerken–Junius, die het pseudoniem Johanna van Woude gebruikte. Henri ging land- en tuinbouw studeren, eerst in Naarden en later onder meer in Engeland. Maar de journalistiek trok hem meer dan de land- en tuinbouw en vanuit Engeland begon hij stukjes te schrijven voor het *Haarlemsch Dagblad*. Ze vielen in de smaak bij de redactie van de *NRC*, die hem als correspondent uitzond naar verschillende landen in Zuid-Europa. In 1906 versloeg hij de Olympische Spelen in Griekenland, waar hij zijn eerste echtgenote Maria Pappadopoulos ontmoette. Het huwelijk met Maria hield geen stand en in 1913 hertrouwde Henri met Frida Haye. Met haar vertrok hij naar

Batavia, waar hij correspondent werd voor de *Telegraaf* en voor het *Soerabajasch Dagblad*. Hier werd in 1915 hun dochtertje Elfrida, Fridy genoemd, geboren. Zij zou enig kind blijven. Het gezin bleef vier jaar in Indië.

'het schoone in onze taal'

'Ik dank al mijn geluk in werk en leven aan mijn moeder, aan de manier waarop zij mij het leven heeft leeren zien en van de prilste jeugd reeds het gevoel voor het schoone in onze taal, in het leven en in de natuur tot mij bracht', zei Henri eens in een interview. 'Zij heeft ontzaggelijk veel en hard gewerkt, maar haar grootste geschenk was, dat zij mij heeft leeren werken en verder haar machtige liefde gegeven heeft voor onze prachtige Nederlandsche taal. Je taal is het heerlijkste bezit, dat je kan hebben, die is de weergave van het innigste in je ziel en naast muziek de hoogste vorm van menselijke uiting.' Henri's moeder Sophie Junius, alias Johanna van Woude, heeft het succes van haar oudste zoon niet meegemaakt. Zij overleed in 1904 op 51-jarige leeftijd. Over de manier waarop Henri over haar sprak zou ze zeer tevreden zijn geweest, want zij wilde haar kinderen graag inspireren en liefde voor de letteren bijbrengen. Op een foto van haar met haar twee zoons, waarop ze samen een boek bekijken, heeft zij een smal strookje papier geplakt met daarop de tekst 'Zaaierende het zaad...'

Henri met zijn tweede vrouw Frida in Nederlands-Indië

Deze onbekende foto's komen uit het fotoalbum van Fridy van Wermeskerken, dochter van Henri en Frida. Henriette van Wermeskerken, auteur van dit artikel en familielid van Henri, is journalist en tekstschrijver. In januari verschijnt haar biografie van Sophie van Wermeskerken-Junius, alias Johanna van Woude: Een schrijfster in het Huis van Arrest.

Niet alleen aan zijn moeder Sophie, maar ook aan zijn tante Franciska (1847–1890), oudere zuster van zijn moeder, kon Henri een voorbeeld nemen. Franciska schreef onder de naam Annie Foore. Zij trouwde in 1873 met Jan Willem IJzerman en verhuisde met hem naar Indië. IJzerman werkte bij de spoorwegen; Franciska zorgde voor hun vier kinderen en schreef, als ze daar tijd voor had. Zij werd vooral bekend door haar roman *Bogoriana*. In 1885 besloot ze met het schrijven te stop-

Francisca J.J.A. Junius, alias Annie Foore

pen, omdat zij het niet te combineren vond met haar huiselijke plichten. Maar het viel haar zwaar, zo schreef ze in een brief naar familie in Nederland: 'Hoe gaarne ik ook zou willen, hoezeer mijn auteursijdelheid me ook influistert om eens alles te laten varen en me geheel aan de schrijverij te wijden, ik mag het, met het oog op mijn huishouden, maar vooral om der wille van man en kinderen niet doen!'

'Sambal-aristocraten'

Niet lang nadat de foto's in de tuin en op de voorgalerij zijn gemaakt vertrok Henri met zijn gezin weer uit Indië. Na reizen door onder meer China, Japan en de Verenigde Staten werd hij correspondent in achtereenvolgens Londen, Parijs en Berlijn. In deze wereldsteden werkte hij in totaal zes jaar, om zich vervolgens in de jaren twintig aan het Bezuidenhout in Den Haag te vestigen. Zijn voornemen om zich 'met de pen rond de aarde te schrijven' had hij waar gemaakt. In Den Haag ging hij onder meer voor de *Telegraaf* werken. Henri is als schrijver in de vergetelheid geraakt. Maar in zijn eigen tijd kreeg hij veel waardering, vooral voor zijn Indische toneelstukken, hoewel er ook kritiek was op de manier waarop hij de Hollanders in Indië een spiegel voorhield. *De Reflector* schreef:

'Sambal-aristocraten: sinds ze sambal eten, willen ze aristocraten zijn op hun manier. Le canaille de l'Europe, c'est la noblesse de l'Orient. Tropenadel! (...) Nu en dan is het noodig om dezen tropenadel aan de kaak te stellen, en dat heeft Van Wermeskerken met veel spirit en geest gedaan.'

In *Suikerfreule* heeft Henri een – waarschijnlijk door weinigen opgemerkte - ode aan zijn moeder Sophie, alias Johanna van Woude verwerkt. Een van de hoofdpersonen leest een boek om zichzelf betere manieren aan te leren. In de film is duidelijk te zien welk boek zij in handen heeft: *Vormen. Handboek voor dames* van Johanna van Woude. ☉

De komedie *Suikerfreule* uit 1935 – waarin een hertrouwde weduwnaar voor zijn echtgenote verzwijgt dat hij een dochter heeft - is verkrijgbaar in de Moessonshop: maak € 9,99 (plus € 2,- verzendkosten) over op ING 6685 t.n.v. Moesson in Amersfoort o.v.v. 'Suikerfreule' en u krijgt de dvd toegestuurd. E-shoppen kan ook op www.moesson.com